

Ivana Havranová

SAMA V DOME

MARENČIN PT

sama v dome

IVANA HAVRANOVÁ
sama v dome

MARENČIN PT

© Ivana Havranová, 2019
© Marečnin PT, spol. s r. o., Bratislava, 2019
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Cover © Marečnin Media, 2019
Design © Marta Blehová, 2019
795. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0541-8 (viaz.)
ISBN 978-80-569-0542-5 (ePDF)
ISBN 978-80-569-0543-2 (ePub)

Úvod

Kým som začala písať tento príbeh, poupratovala som si v hlave všetky fakty tak, aby sa dostali k mojej čitateľke a môjmu čitateľovi v pôvodnom stave. Teda v takom, v akom sa udiali. Hoci mená protagonistov pravdaže celkom nesedia, ide o ľudí, ktorí prechádzali manželstvom neskutočne ťažko. Ona, plná bolesti od surového manžela, on, plný zničujúcich spomienok na svoj život dozorcú v pracovnom tábore v Seredi. Pravdaže, za Slovenského štátu.

Ak má človek príbeh vybudovaný a drží sa faktov, píše sa ľahko. Autor nepocituje nijaké trápenie s múzami, s inšpiráciou... Tým všetkým prešiel skôr, ako si sadol k písaniu. A tak som si teda skladala vety, písala, ako sa veci mali. Až som sa dostala po stranu sedemdesiat. Autori sú však tiež iba ľudia, nuž sa stalo, že mi zazvonil telefón. Zodvihla som... Nikto. Omyl, vravím si, ale odrazu zazvonil opäť a opäť. Čudné, pomyslím si a sadnem opäť k počítaču, uložiť napísaný text.

K písaniu som sa vrátila asi o dve hodiny. Otvorím počítač, textu nikde. Uf, vravím si. Toto asi sama nezvládnem. Zavolať som teda technika Borisa. Napokon... Súbory z počítačov nemiznú! Vždy sa ich napokon podarí objaviť, vytiahnuť! Moja

situácia však bola celkom iná. Zmiznutý text nenašiel ani zručný Boris po štyroch hodinách pitvania útrob mašiny. Akoby ho niekto mechanicky zobral a odniesol ktovie kam.

Škoda, že nežije Jaro Filip, vravím Borisovi. Ten našiel vždy všetko stratené.

Boris na mňa čudne pozrel a odvetil: Tento text by nenašiel. Jednoducho v počítači nie je. Keby som ťa nepoznal, poviem, že nikdy neexistoval!

Snívало sa mi o nich. O mojich napísaných stranách, o hlavnej postave knihy, o človeku, ktorý robil v Seredi s odvrátenými strašnými veci. A zopár chvíľ sa mi videlo, že knihu ani nenapíšem. Jednoducho sa nepodarí. Našťastie sa vec obrátila na dobré a román Sama v dome je na svete. A prečo zmizol môj napísaný text, mnohí pochopia po tom, ako si knižku prečítajú. Pretože dejú sa veci medzi nebom a zemou. Alebo... Dejú sa veci medzi peklom a zemou.

Vaša Ivana Havranová

1.

Nad cintorínom sa ľahko vznášala ľadová hmľa, Anna si okolo krku mocnejšie pritiahla biely šál. Čierny nemala, nuž zobrala farby inej. Tiež smútočnej. Stála nad hrobom plným rakvy z hnedého dreva, kupovať drahú nemala chuť. Načo! Aj tak sa rozpadne na čistý prach! Okrem toho... V hrobe už parádu strúhať netreba. V hrobe, v poslednom prechodnom bydlisku človeka, nezáleží takmer na ničom. Po dohorení sa instantné telo človečika zavrta do Matky zeme, aby sa stalo ňou samotnou a pokyprilo ju všetkými hriechmi aj radosťami minulosti.

Pozrela pred seba a Juraja sa jej ulútoštilo. Neprišli sa s ním rozlúčiť ani niektorí kolegovia z fabriky. Nechápala, ako smrť súvisí s láskou k dotýčnemu. Zomrel a je slušné s ním pri poslednej rozlúčke chvíľu pobudnúť. Len tak. Duchovne. Bez kávy či panáka, bez mudrovania o politike. Ak teda už spolu zdieľali jeden pracovný priestor. Rovno oproti Anne stála žena, mladšia aj o tridsať rokov. Túžil sa k nej chlapc, vari jedenásť-ročný, videla. Chlapca premkol chlad ročného obdobia. Žena celá v čiernom bola výnimočná krvavo červenými rukavičkami

a čižmami. Ich sviežosť sa tak agresívne odrážala od pochmúrneho cintorína, že Anna sa až pousmiala. Poznala ženu, jej klopiaci zrak. Z rozprávania, z ulice... Sem-tam sa stretli, no aby sa zhovárali, to nie. Denisa bola milenkou Juraja a dieťa, ktoré sa chúlilo do seba, sa narodilo ako spoločné s Anniným mužom.

Kurva jedna. A ešte si príde aj na pohreb. Vedela, že tu budem, prišla však aj tak, premýšľala o ľuďoch a ich výchove. Juraj sa s ňou vláčil možno aj trinásť rokov. Spoločnú posteľ s Annou opustil, keď mala hádam niečo okolo päťdesiatšedem rokov. A veď to ešte nie je staroba! Veď som vtedy vyzerala celkom k svetu, hýtala a nemala radosť z toho, že nad Jurajovým hrobom neplače. Mala by. Umrel jej predsa manžel! Milenka chlapcovi odrazu upravila kabát, seba zababušila ešte viac, zobrali sa a z cintorína odišli. Zostal po nich iba veniec, najväčší zo všetkých. So širokou bielou stuhou a nápisom: Si naša večná láska. Denisa a Jurko. Stuha sa opierala o živé ruže, Anna by ich celkom určite ani nezrákala. Bože, aká škoda! Veď už zajtra z nich budú zmrzliny! Také, ako je ten v rakve, hýtala s trochou ľútosti i zlomyseľnosti.

Najradšej by si odpľula. No kdeže na pohrebe pľuť! A ešte do otvoreného hrobu s rakvou! Ľudia by aj poodpadávali od nepochopenia. Na pohreboch sú všetci takí iní... Distingvovaní a plní pretvárek. Lebo veď... Koľko z chlapov, stojacich nad stuhnutým telom Juraja, si idúc ulicou normálne odpľuje! Akoby sa nechumelilo. Sú však miesta, kde aj keby človeka rozdrapilo, urobiť to nemôže!

Farár rečnil, vôbec nepočúvala. Naťahoval slová, chvíľami

aj latinské, grécke... Ľudia cítili rešpekt, báli sa ich významu, obsahu. Čo slovo, to výčitka. Akoby ten chlapík v dlhom bielom habite a s prehodeným kabátom na pleciach bol samotný Boh. Juraj si o Bohu myslel svoje a často dával najavo to, že vôbec nijaký neexistuje. Musel by som o tom niečo vedieť, Anča! Neexistuje, počuješ? Cez vojnu sme žili životy, ktoré by normálny Boh potrestal. Tento nás však nechal! Prečo asi? Prečo? No lebo neexistuje! Smial sa divoko a Anna videla, že v takýchto chvíľach je najnervóznejší, zo spomienok sa vynára niečo zlé, tajomné, takže radšej od chlapa prchala. Aby ženu nemal na očiach, aby sa nemohol vyvršiť. Za to že Boh neexistuje, za to, že existuje, no čaká na príležitosť odplatiť sa, za to, že nevedela nič o jeho vojnovom živote... Za všetko na tomto svete.

No, veď ty už teraz vieš, ako sa tam hore veci majú, hundrala jej myseľ a pred sebou videla všetkým prekvapenú tvár svojho muža Juraja. Jeho oči modré ako pole nevädzí sa čudovali, akoby sa ocitli v celkom inom svete. Napokon... Veď sa aj ocitli.

Mocní chlapi hrobári v bielych rukavičkách sa pustili do hliny, lopaty sa do nej zahryzli ani myš do syra a na uzáver rakvy sa zosypala prvá dávka ľadovej čiernoty. Bol január a to veru krutejší od zlého človeka. Anne omrzali ruky, uši, trčiace spod staromódneho čierneho klobúčika, čo zdedila po mame, pálili mrazom. Ľudia nazerali do tmavej diery, z bokov sa sem tam zosunula dole na rakvu malá skala, zaklopala nebožtíkovmu nehybnému telu, akoby ho chcela rozveseliť. Ktovie, na čo všetko mysleli. Čo im zostal dlžný, ako im ublížil, aký bol arogantný, nikoho nepozdravil, neusmial sa... Ani si nevedela

spomenúť, či niekoho skutočne miloval. Možno toho malého chalaniska. Jurajka. Mal jeho tvár, oči, vyzeral ako typický malý Straka. Mladá žena, s ktorou v tichosti žil, sa teraz, po smrti otca svojho dieťaťa možno dostala k nejakému majetku, k peniazom. Juraj doma vždy šetril, no Anna nemala ani potuchy, že načo vlastne. Za celý život neboli spolu na jedinej dovolenke. Napríklad ani len niekde na Orave či v Tatrách! Alebo hen, na Liptovskej Mare. Na more nepomyslela ani v najhlbšom sne. Len sa celé leto hrabala najskôr v činžiakových kvetináčoch, polievala kvety, presádzala ich, odháňala z listov malé upírske vošky. Denne vyciicali z kvetov šťavy, a teda život. Potom neskôr, keď postavili dom, pracovala v záhrade. Sadila mrkvu, cviklu, jahody, všetko okopávala, zbavovala buriny a jej ruky hneď po prvom roku života v dome vyzerali ani ruky ženy z družstva, čo sa živila babraním v zemi.

Ten jej dal určite všetko! Ale kedy? Veď vôbec netušil, že umrie! premýšľala nad životom a rozhodnutiami muža, ktorého mala zapísaného v občianskom preukaze ako manžela už päťdesiat rokov.

Netušiac prečo, sa odrazu otočila chrbtom k mŕtvemu mužovi a pomaly, opatrne ako kuna pred kurínom, kráčala pomedzi hroby až sa prešmatlala na širšiu cestu, vedúcu stredom cintorína. Rozdeľovala toto sídlisko umretých na časť pre luteránov a časť pre katolíkov. Akoby nemohli byť pochovaní len tak, jeden vedľa druhého, akoby Bohu prekážali ich rôzne náboženstvá. Všetci pozabúdali na zlo. Žili ho, akoby sa ani nič nedialo. A pritom Bohu sa vôbec nepáčilo! Annine idúce

nohy udupávali čerstvo napadnutý sneh, jeho odvážne kúsočky odskakovali spod nôh, akoby sa chceli zachrániť.

Z konára vysokej lipy, rastúcej vedľa cesty, čo pamätala hádam aj Amosa Komenského, sa na čerstvú vdovu spustil dlhý, ostrý cencúľ. Obtreľ sa o ruku, poštekľil rukáv a dopadol na zamrznutú zem. Rozpadol sa na márne priehľadné kúsky ako pohár na vodu. Preľaknutá Anna uskočila. Pozerala na kúsky ľadu a ďakovala Bohu, že sa jej cencúľ nezapichol priamo do hlavy. Neisto odcupkala z miesta nešťastia na krátkych nohách, tvarovaných do písmena „O“, a keď za sebou zatvorila ťažkú, železnú bránu cintorína, konečne si vydýchla. Hlavu oslobodila od smútočného klobúka, vopchala ho do kabelky a opatrne, aby nespadla, sa pobrala do cukrárne.

No, to je fajn, toto. Sama na kare. Vidiš, starý? Ani len rodi-na sa s tebou neprišla rozlúčiť! Taký si bol všetkými milovaný, vraveli jej myšlienky, a keď sa dočkala odpovede, ani nedýcha-la. No a? Nikdy som ich nepotreboval. Takže teraz už dupľom nie, počula v hlave hlas a vedela, že patrilo Jurajovi. Konečne sa dostala k tichej cukrárni, autobusovú zastávku videla priamo pred sebou. To z nej premával spoj povedľa Anninho domu. Pravdaže, nie tak celkom! Dom čupel za cestou a ešte aj za lánom poľa, až pod lesom.

Zobliekla ťažký smútočný kabát a usadila sa tak, aby videla na ulicu. Rada sa pozerala na ľudí, utekajúcich, akoby mali za sebou zabijaka z nožom v ruke. Niektorí domov, iní na rande, na nákup... Anna vždy hádala, kto kam. O malú chvíľu si objednala zákusok menom rakvička a snažila sa pri tom myslieť na Juraja.

Český koláčik z vaječných bielok a so šľahačkou vyzeral naozaj ako rakva. Úzky, podlhovastý, na jednom konci širší. A chutil tak vynikajúco, že z Anninho života celkom vytlačil krémový, vysoký krémeš. Tešila sa na prvý hlt a práve kvôli nemu prichádzala do tohto podniku, plného sladkej radosti. Z kávy sa k stropu plazila horúca para, celkom ako z úst ľudí vôkol Jurajovho hrobu. Myslela na všetko, čím práve prechádzala. Nedalo sa inak. Dorážali myšlienky, spomienky, obrazy z manželského života. Ako drzé háďatá sa krútili v hlave, nie a nie ich zahnať. Avšak aj napriek jemnému smútku sa pôžitkársky pustila do dobrôt, pristavených na malom stolíku.

Deň sa nakláňal k večeru, mráz prituhol, okolo piatej popoludní začínalo primrzáť ešte viac. Na oslavu dlhej, januárovej noci. Súmrak sa napchal do ulíc a ľudia v barakoch zažíhali svetlá. Pozrela na hodinky... Nemala sa kam ponáhľať. Doma ju nečakal nik. Ešte aj psisko Azor, nemá tvár s očami, čo vedeli rozprávať, pošiel na onen svet skôr ako Juraj! Jediný v celom baraku aj v celej záhrade, čo naozaj miloval Annu.

Na plecيا starej ženy sadala osamelosť, ľudia už naplňali autobusy, aby sa dostali z práce domov. Ženy nakúpili zemiaky, mlieko, salámu, utekali pripravovať večeru, starať sa o deti a muža. Anne sa mohlo stať, že sa do miestnej dopravy už nezmesť. Nieto, že nebude sedieť! Natlačení na seba starú ženu nevpustia ani postaviť sa k železnej štangli, aby sa udržala na nohách, aby nespadla. Rýchlo teda dojedla, dopila, zaplatila a pobrala sa na autobusovú zastávku. Nočné lampy sa práve

zasvecovali, no tma kralovala aj napriek elektrickým žiarovkám. Jej silu nedokázali prežiarit!

Ktovie, čo teraz robí! V chladnej jame, pred nocou a sám, myslela na muža. Mohla som mu dať vankúš aj perinu! Predsa len. Síce umrel, ale nikto na tomto svete nevie, čo umretí cítia! Ak tam niekde klepe od zimy zubami! Mala by som ho ešte ísť pozrieť. Len tak, či sa okolo hrobu niečo nedeje! ... Trápila sa a sama bojovala s mrazom.

Konečne prišiel autobus a už ju neťahalo skontrolovať, či manžel nevstal z truhly. Napokon... Zahrabaný meter – dva, nad hlavou ťažká zem, sotva by sa dostal von. Ako najrýchlejšie vedela, vošla do vykúreného dopravného prostriedku, rozopla si kabát, z krku sňala biely šál... Našla si miesto aj na sedenie. Staré, unavené telo zložila teda k obloku a pozerala, či sa niečo vonku nedeje.

Ako jediná pasažierka vystúpila na piatej zastávke. Opatrne, železné schodíky ju mohli veľmi rýchlo usadiť na zem. Šmýkalo sa každému. Mladému aj starému, človeku v čižmách aj v topánkach. Autobus sa opäť pohol dopredu, kráčala po ceste k domu, prázdnemu ani hlava hlupáka. Srdce jej búšilo úzkosťou, neponáhľala sa. Jej dušu zvierali dva strachy. Jeden zo zlého človeka, čo sa môže motať niekde pomedzi kríkmi vrby a stromami orechov, druhý z chladného domova. Studeného, neprívetivého, takého, aký ľudí deprimuje, ubíja, doháňa k samým zlým myšlienkam. Všetkých ľudí. Nie iba narodených v časoch dávno minulých! Chladný domov dýcha v zime nepriateľstvom.